

דברי תורה מאת
רבי מנחם מנדל
פוזרניץ שליט"א
(רעוא דרעוין
פרשת יתרו תשפ"ה
ביהמ"ד באר ישראל)

גיליון י"ז
יתרו תשפ"ז

הנשר והציפור

ואשא אתכם על כנפי נשרים ♦ קל כנשר ופירות הנשרים

שמירת התורה ושמירת הנשמה

עיקרה של פרשתנו - פרשת יתרו - במתן תורה לישראל בהר סיני. תחילת הפרשה - בהכנת כלל ישראל למתן תורה, עד לסופה בה נאמרו עשרת הדברות. אם כן דבר בעתו מה טוב לעסוק במהות קבלת התורה. איתא בגמרא (מנחות צט:): "רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו, תורה ניתנה בארבעים ונשמה נוצרה בארבעים, כל המשמר תורתו - נשמתו משתמרת, וכל שאינו משמר את התורה אין נשמתו משתמרת".

כלומר, התורה הקדושה ניתנה לידו של משה רבינו אחר שעמד בשמים ארבעים יום וארבעים לילה (ראה שמות כד יח), ובדומה לזה, גם יצירת האדם נשלמת בארבעים יום (ראה נדה ל). על כן מחוייב האדם לחזור ולשנן את תלמודו כדי שתתקיים התורה בידו, ובה נשמתו משתמרת בקרבו.

משל הציפור

בביאור הדבר, הובא שם בגמרא משל: "תנא דבי רבי ישמעאל, משל לאדם שמסר צפור דרוור לעבדו, אמר, 'כמדומה אתה שאם אתה מאבדה שאני נוטל ממך איסר בדמיה, נשמתך אני נוטל ממך'".

על כך מקשה השפת אמת בחידושו, כי אינו מובן מה דמיון המשל לנמשל. הן באמת ציפור זו שווה סך קטן מאוד, והמאבד ציפור, ילך לו את הצייד ויקח ממנו כמה ציפורים אחרות תמורתה. ולעומת זאת, הרי התורה הקדושה חמדה גנוזה היא, אין ערוך לה ואין מחיר לשוויה.

אם כן, לא זו בלבד שאין המשל דומה לנמשל, עוד הפוך הוא ממנו. כי במשל באמת אינו מובן מדוע יקח האדון את נשמת העבד, אחר שאיבד ציפור שאינה שווה אלא איסר. ואילו בתורה ברור הוא כי כל חפצין לא ישוו בה (משלי ג טו), יקרה היא מפנינים (שם), כי היא הדבר הרוחני והפנימי ביותר שבעולם. ומשום כך מובן כי המתרשל בלימודו ושוכח את התורה יש לו להתחייב בנפשו, כי אם אינו עמל בתורה אשר בה לבדה יש יתרון (ראה שבת ל:), מה לו ולעולם הזה.

יש להוסיף ולתמוה, כי לכאורה אינו המשפט אשר חרץ אותו אדון על עבדו, כלכאורה אינו במשפט, אלא מידת אכזריות. כי מדוע יהרוג את עבדו על שאיבד את הציפור, ילך לו ויקנה איזו ציפור שיחפוץ בה ליבו. ובפרט אחר שמסר לו ציפור דרוור, אשר נקרא שמה כן על שום שחפצה היא בחיי חופש וקשה לשומרה. ולמה יעניש את עבדו בעונש חמור כל כך על איבוד ציפור ששוויה איסר.

עם סגולה

כדי לברר את הענין, נביא בזה משל נוסף, אשר מקורו בפרשתנו, ועוסק גם הוא באחת ממיני העופות. בתחילת דברי הקדוש ברוך הוא למשה רבינו, כאשר עלה בפעם הראשונה להר סיני, אמר לו הקדוש ברוך הוא מן ההר לאמר (שמות טו ג-ו): "כה תאמר לְבֵית יַעֲקֹב וְתֹאדַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: אֲתֶם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל כְּנָפֵי נְשָׂרִים וְאָבֵא אֶתְכֶם אֵלַי: וְעָתָה

אִם שְׂמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְשָׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהִיִּיתֶם לִי סֻגְלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָל הָאֶרֶץ: וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלַכֶּת כְּהַנִּים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבַּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל."

כלומר, מארץ מצרים נשא הקדוש ברוך הוא את ישראל על כנפי הנשרים, עד אשר באו לקבל את התורה בהר סיני. ועתה מבקש ה' מאיתם לקבל את התורה, ולשמור את בריתו, היא ברית התורה אשר עליה נאמר (ירמיה לג כה) "אם לא בְּרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה חֻקֹּת שָׁמַיִם וְאֶרֶץ לֹא שָׁמַתִּי". על ידי זה יהיו ישראל סגולה - אוצר חביב לפני הקדוש ברוך הוא, ממלכת כהנים וגוי קדוש. את אלה הדברים ציוה ה' למשה לומר לבני ישראל, אלה - לא פחות ולא יותר (רש"י).

מוטב יכנס החץ בי

את ענין כנפי הנשרים, פירש רש"י שם בזה הלשון: "כנשר הנושא גוזליו על כנפיו, שכל שאר העופות נותנים את בניהם בין רגליהם, לפי שמתיראין מעוף אחר שפורח על גביהם, אבל הנשר הזה אינו מתירא אלא מן האדם, שמא יזרוק בו חץ, לפי שאין עוף אחר פורח על גביו, לכך נותנן על כנפיו, אומר מוטב יכנס החץ בי, ולא בבני. אף אני עשיתי כן, (שמות יד ט-כ) ויסע מלאך האלקים וגו' ויבא בין מחנה מצרים וגו', והיו מצרים זורקים חצים ואבני בליסטראות והענן מקבלם".

מבואר כאן, כי מעדיף הנשר למסור את נפשו מאשר את נפש ילדיו. אולם יש לנו להבין כיצד נוגע הדבר עלינו בעבודת ה'.

הנשר והציפור

הנהגה בעצם המשל מתעוררת כאן לכאורה שאלה פשוטה; כי אם אכן יכנס החץ בגופו של הנשר וימות, ודאי יפלו גם גוזליו עמו, ומה תועלת יש כאן בנשיאת הגוזל מלמעלה. ויתבאר להלן.

אך על כל פנים יש בידינו שני משלים, משל הציפור ומשל הנשר. ובכדי לנשר ולבאר את משל הציפור, נעסוק תחילה בענין הנשר, ולאחר מכן נשוב אל דברי הגמרא על הציפור ולדברי השפת אמת בזה.

אימת סנונית על הנשר

הנהגה, בגמרא (שבת עז:), אמרו, כי מצינו בכמה מקומות שדווקא בריה קלה וחלושה מטילה את אימתה על בריה גדולה וחזקה, ואחת מהן היא הסנונית, שהיא ציפור קטנה, אולם יכולה היא להטיל מורא על הנשר הגדול - מלך העופות. וביאר רש"י שם, כי לפעמים נכנסת היא תחת כנפי הנשר, ומעכבת אותו מלפרוש את כנפיו.

ויש להבין את העומק בדבר זה.

נפתלי שבע רצון

עוד יש להזכיר כאן דבר נוסף מענינו של הנשר. בפרשת וזאת הברכה, בברכת משה רבינו לשבט נפתלי, אמר (דברים לג כג) "נפתלי שָׁבַע רָצוֹן". וכתב שם בעל

הטורים, כי ראשי תיבות אלו הוא 'נשר', שהיה קל כנשר לעשות רצון אביו שבשמים.

והנה, אכן מצינו בו בנפתלי את מעלת הזריות, וכפי שקראו יעקב אבינו (בראשית מט כא) "אֵלֶּה שְׁלָחָה". ואמרו חז"ל (סוטה יג. פקדי דרבי אליעזר פרק לט) כי כאשר בקשו בני יעקב לקבור את אביהם במערת המכפלה, עיכב עשו בדבר, על כן שלחו את נפתלי לארץ מצרים להביא את שטר המכירה, משום שהיה קל ברגליו לרוץ חיש מהרה. ובדומה לזה הנשר עף במהירות מופלאה למחוז חפצו.

אמנם יש להבין את השייכות בין האיילה לנשר, וכן, מה ענין 'שבע רצון' לכאן, והיכן נרמזת בזה מעלת הזריות.

תתחדש כנשר

עוד במעלת הנשר מצינו בספר תהלים (קג ה), "תתחדש כְּנֶשֶׁר נְעוּרָיוֹ". וכתב האבן עזרא שם, כי הנשר ככל אשר יגדל ויבוא בימים - תגדל עוצמתו, שלא כשאר בעלי חיים שזיקנתם מחסרת את כוחם. כל הדברים הללו האמורים על הנשר, מעוררים אותנו להתבונן ולהעמיק יותר במה שנמשל בפרשתנו הקדוש ברוך הוא לנשר.

חטא ומרידה

ועתה נשוב אל משל הציפור, ונביא תחילה את תירוצו של השפת אמת על קושייתו האמורה, כי מאחר ואין הציפור שיהא אלא איסר, אין המשל דומה לנמשל בדבר התורה, חמודה גנוזה.

ומבאר השפת אמת, כי בוודאי על עצם איבוד הציפור אין העבד ראוי לעונש מיתה. אלא שחובתו של כל עבד לקיים את דברי אדונו, ואם יפשע בהם, הרי זו מרידה, ועל מרידה נענשים במיתה. [זהו מענין 'נפתלי שבע רצון' הנזכר לעיל, כי חשיבות עצומה ישנה לשמירת הרצון, לפעול על מנת שיהא האדון שבע רצון].

אם כן, עיקר העונש אינו על עצם החטא, אלא על העבירה על ציווי האדון.

ובדומה לזה, גם אדם אשר איננו שומר את התורה, ודאי חטא גדול חטא במה שהפסידה ממנו, ופגם גדול פגם בעצמו, אך בקדושת התורה לא נגע ולא פגע, עדיין בקדושתה היא עומדת בלא כל שינוי. אולם מאחר וכך ציוה מלכו של עולם על האדם, להיות משמר את התורה, לזכור ולא לשכוח, אם כן כאשר יושב ומשכח מלבו את הדברים אשר ראו עיניו עובר בזה על מצות המלך ורצונו, ודבר זה למרידה יחשב, ואת נפשו הוא מתחייב למלך.

לפי זה מובן היטב מפני מה הביאו חז"ל משל על ציפור דווקא, ותתיישב קושייתנו מדוע גזר האדון על עבדו עונש מיתה אף שיכול הוא לרכוש לעצמו ציפור אחרת באיסר. כי באמת, זהו גופא הרעיון שבאו חכמינו ז"ל לבטא כאן, שבאמת אין האדם יכול לפגום כלום גם כאשר יעבור על דבר ה', אולם עצם מה שעבר על הציפור - אף שאין כאן הפסד כלל - הוא המחייבו בעונש החמור.

לא הבינו השנים את דברי קדשו, אולם סמוכים ובטוחים היו בישועתו של מקום, ובפרט אחר שזכו לברכת הצדיק.

גדולים צדיקים במיתתם

חלפו הימים, ובחג הסוכות תקע"א נשבה ארון האלקים, ונסתלק רבי נחמן מן העולם ונטמן בבית החיים באומן.

באחד הימים, נסעו בני הזוג יחד לאומן לצורך עסקיהם. כאשר הגיעו, פנתה האשה לעסקיה, ואילו האיש הלך בינתיים אל הציון הקדוש להתפלל שם. היה זה בשעת בין ערביים. נתן האיש פרוטה לצדקה, ואמר את עשרת מזמורי התהלים שתיקן רבינו לאומרם, ולאחר מכן המשיך לומר פרקי תהלים בבכי ובתחנונים. לאחר מכן באה גם האשה, פרצה בבכי וביקשה רחמים. זכרו השנים כי גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, ובעומדם לפני הציון הקדוש העלו על ליבם את הבטחת הצדיק על הישועה שתבוא, וביקשו כי ממקום שבתו בגן עדן יעתיר בעדם לפני ה' יתברך.

כי ילד יולד לנו

ואכן, נשמע קול תפילתם במרומים, ובאותה השנה נפקדו בבו, ויקראו שמו 'נחמן', כשם הצדיק אשר נושעו מברכתו.

עתה הבינו למפרע את כוונתו כשאמר להם שעתידים הם להיושע בין היום והלילה, כי אכן התפילה אשר בקעה את שערי השמים, יצאה מפיהם בזמן בין השמשות, על הציון הקדוש באומן.

כך גדל הילד נחמן לשם ולתפארת, והרווה נחת יהודית וחסידיית את הוריו מולידו, אשר גידלוהו באורחותיו של הרבי הקדוש, וקיוו כי יזכו לראות הימנו רוב נחת דקדושה.

בניך נתונים לעם אחר

שנים עברו, והנה באה בשורה קשה, כי בנם יקיים מתבקש אל הצבא הרוסי, המסוכן לגוף, ויותר מזה לנפש, ואשר כל באיו לא ישובו כי שתכח שם ישראל מהם.

בימים ההם, היו הצעירים עושים כל שאלל ידם כדי להינצל מן הסכנה הנוראה. היו פוגעים בגופם בדרכים שונות, פוצעים עצמם ונעשים נכי גוף, ובלבד שיקבע הרופא כי אינם ראויים לעבודת הצבא. ומי שהיה בידו, היה משהו את הממונים בריצ' כסף בסכומים מופלגים, למען יפטרו את בניהם מחובתם.

אולם הורי הנער נחמן, אותו הבן אשר נולד להם מברכתו של צדיק אחר שנים כה רבות של ציפייה - לא ידעו להשית עצות בפשם. כסף ליתן שוחד לא היה בידם, כי בלאו הכי היתה פרנסתם דחוקה, ומאין ישיגו מאות ואלפי רובלים כדי לשלשל לכיסו של הרופא הצבאי. גם מראהו החיצוני של בנם היה בריא וחסון, אשר בוודאי ישמחו אנשי הצבא לקבל בחור כזה לשורותיהם.

פעולת צדיק - לחיים

כאשר ראו כי בדרך הטבע אין עצה ואין תבונה, פנו אל בנם נחמן ואמרו לו: "ראה נא בננו, הן ודאי יודע אתה כי נולדת לנו בזכות ברכת הצדיק, מה עצה נוכל לעוץ לך, אין לך אלא לתפוס אומנות אבותיך בידך. לך אל הציון הקדוש, העתר שם בתפילה מעומק הלב עד שתרגיש כי נקרעו שערי שמים בתפילתך."

נחמן קיבל את דברי הוריו בתמימות חסידיית, ובהתרגשות גדולה נסע לאומן. כאשר הגיע אל הציון הקדוש, פרץ בבכי ואמר: "רבינו, הן מברכת קדשך נולדת, ואם כך חשוב אני כבנך. הלא הנותן - בעין יפה הוא נותן, וכאשר ברכת את הורי בבנים, ודאי לא על חייילים בצבא הרוסי בירכת, אלא על זרע קודש שומרי תורה. אגא, פעל בשבילי ישועה, כדי שאוכל להמשיך לחיות חיי יהודי חסידי, ולעשות רצון ה'. רחם נא עלי ופעל בעבורי בשמי מרומים, להצילני מן הגזירה הנוראה הזאת, מן הצבא הרוסי, ואפטר מדינה של גיהנום."

בחלום ידבר בו

כך ישב בחור שעות רבות בסמוך לציון והתפלל,

כציפור נמלטה

והנה כבר נתבאר דמיון התורה הקדושה לציפור, ועתה נוסיף נופך בדברים ממה שפירש רבינו המהר"ל זיע"א (חידושי אגדות, מנחות שם), כי טבע הציפור שאינה מתגוררת עם האדם אלא עפה בשמים, ובפרט ציפור דרוו אינה מקבלת מרות, וגם אם הצליח האדם לצוד אותה עליו לשומרה היטב שלא תשוב ותברח ממנו. כך גם התורה הקדושה, אין האדם יכול לקנותה עד שתהא מקנה קנינו הנתונה תחתיו, כי התורה רוחנית היא ונבלת מן האדם, אלא יוכל רק לחבר עצמו אליה, ומשום כך צריכה היא שמירה יתירה שלא תעזבונו, כי לגודל מעלתה אם יתנהג האדם שלא כשורה עלולה היא לעוזבו.

ובספר 'בנין יהושע' (אבות דרבי נתן פרק כ"ד הלכה ז) כתב כי בשני דברים נמשלה התורה לציפור; האחד, כי הציפור יכולה לברוח גם אחר שצדים אותה, וכך גם התורה אם לא ישמרנה הלומד - יפסידנה. ועוד, כי לא יוכל הצייד לצוד את הציפור אלא אחר עמל וטורח מרובה, וכך גם התורה נקנית ביגיעה רבה, כמו שאמרו חז"ל (מגילה א'): "אם יאמר לך אדם יגעתי ומצאתי - תאמין", וכאמרו רבי מאיר (מגילה טו.) שדברי תורה נוחין לאבדן ככלי זכוכית.

אם כן, גם משל הציפור מרמז לענינים רוחניים, וכיוצא בזה עלינו למצוא גם במשל הנשר.

סגולה פנימית

והנה, אחר שאמר הכתוב 'ואשא אתכם על כנפי נשרים', הוסיף בשבחן של ישראל ואמר 'והייתם לי סגולה מכל העמים'. ופירש רש"י כי סגולה היא אוצר חביב, כמו שנאמר (קהלת ב ח) "וסגלת מלכים", שהם

מארץ מצרים נשא הקדוש ברוך הוא את ישראל על כנפי הנשרים, עד אשר באו לקבל את התורה בהר סיני. ועתה מבקש ה' מאיתם לקבל את התורה, ולשמור את בריתו, היא ברית התורה

כלים יקרים ואבנים טובות שהמלכים גונזים אותם. וכשם שהמלכים אוספים בגנזיהם את החפצים היקרים והחשובים להם ביותר, כך כביכול שמורים אצלו בני ישראל כסגולה יקרה באוצרותיו.

ויש להוסיף בזה, כי עם ישראל נקרא 'סגולה' לא מחמת כבוד חומרי ומעלות חיצוניות, אשר אותן באמת ניתן למכור בכסף וזהב, אלא מעלתם רוחנית ופנימית. כי לעיתים, דווקא כאשר כלפי חוץ נראים הדברים פחותים ועלובים, תוכל המעלה החיצונית לבלוט כפי מעלתה האמיתית.

ואני תמיד איחל

וכדי לעמוד על נקודת ה'סגולה' הרוחנית שבבני ישראל, נביא בזה מעשה נפלא מן הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א.

מעשה באיש ואשתו אשר המתו שנים רבות לזרע של קיימא. בכל משך השנים לא איבדו את בטחונם בקדוש ברוך הוא, ולא נתיאשו מן הישועה. שעות רבות היו עומדים בתפילה לשפוך שיח לפני ה' יתברך בדמעות ורתוחות, וזכרו כי ישועת ה' כהרף עין, וכשיעלה הרצון לפני אביהם שבשמים - יזכו גם הם לבנים.

ישועה בין היום והלילה

בני הזוג התגוררו בכפר קטן בסמוך לעיר אומן, מקום מושבו של הרה"ק רבי נחמן מברסלב. וביום מן הימים הזדמנו ובאו לפניו לבקש את ברכת הצדיק ותפילתו עליהם. כך עמדו ובכו ותיארו את מצבם הקשה, כל כך הרבה שנים של ציפייה אשר אין רואים את תכליתה.

לשמע דבריהם, השיב הרבי קצרות: "איהר וועט ביי מיר געהלפן ווערן צווישן טאג נאכט", כלומר, "הישועה תהיה אצלי בין היום והלילה". וכך במשפט פלאי וסתום זה סיים את דבריו ועבר אל הפונים הבאים.

צמצום רצונו יתכרך בתורה

ובעומק הדבר יש לבאר, כי התורה הקדושה - אלוקות היא. וכפי שהביא הרה"ק בעל התניא זיע"א (לקוטי אמרים פרק ד) את דברי הזוהר הקדוש (ראה ח"ג דף עג.) "דאורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד", ופירש, שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקדוש ברוך הוא, והרי הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו כולו אחד, וכדברי הרה"ק (שמונה פרקים פרק ח) שהוא היודע והוא המדע.

הן אמנם, הקדוש ברוך הוא נקרא 'אין סוף', ולגדולתו אין חקר, ואין מחשבה תופסת בו כלל, וכמו כן ברצונו וחכמתו אין המחשבה תופסת. אך באמת על זה וכיוצא בזה כבר אמרו חז"ל (מגילה לא.) כי במקום שאתה מוצא את גדולתו של הקדוש ברוך הוא - שם אתה מוצא ענותנותו. וכביכול צמצם הקדוש ברוך הוא את רצונו וחכמתו יתברך בתר"ג מצוות התורה.

אין עוץ אלא תורה

אם כן, כדברי השפת אמת, אין המכוון באיבוד דבר מן התורה רק בעצם האבידה, אלא באיבוד החיבור לרצון ה' יתברך. כמו שאם איבד העבד את הציפור שמסר האדון בידו, הפר בזה את מצותו.

ובדווקא המשילו חז"ל את התורה לציפור דרוו, אשר טבעה לפרוח ולברוח, כי כך גם דבריה של תורה, אשר עליהם אמרו (משלי כג ה) "הַתְּעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאִינָנוּ" (ראה ברכות ג). רגע אחד שחסי אדם ליבו מן התורה - ומהרה ישכח את הדברים. לכן יעיר אדם את ליבו לשמור את התורה ולהיות עסוק בה בכל עת, כי אם לא יעשה כן - יאבד כל קניניו חיש מהרה.

לא דבר ריק הוא

אם כן, כאשר נמשלו ישראל לגוזלי הנשר העומדים על כנפיה, אין הכוונה רק לומר שנשמרים הם כאותם הגוזלים.

ואמנם בעצם המשל, מה שהקשינו למעלה כיצד מועיל הדבר אם ימות הנשר, יש לבאר בפשטות שהסכנה פחותה באופן זה, כי אם יפגע החץ בהם - בוודאי ימותו, ואילו אם יפגע באביהם, לא בהכרח ימות מיד, ושמן וסיפק לצלול לארץ במהירות. וכפי שמצוי הדבר בציפורי הברזל שבימינו, כי גם אם נפגע אחד המנועים או אפילו כולם, משתדל הקברניט להוביל את נוסעיו כלפי מטה בשלום.

ברם אם נרצה להעתיק את הדברים אל הנמשל, שפגעו חיצו המצרים בעמוד הענן ושבאו אליהם, הרי באמת לא יתכן לפגוע בו יתברך כלל. ואם כן אם נפרש את המשל לפי פשוטו, לא יהא הוא דומה לגמרי לנמשל. כאן נאמרו הדברים הכקדמה למתן תורה, דבר דאגתו וחמלתו כביכול של ה' יתברך על עמו ישראל. אם כן ודאי אין כאן מעשה סתם על נשר וגוזלים, אלא ידיעה פנימית ושוורשית על יחסו של הקדוש ברוך הוא לישראל בניו חביביו.

טובה תחת רעה

ראיה לדבר, נוכל להביא מדברי רבינו החתם סופר זיע"א (תורת משה פרשת בא, שמות י.)

כאשר בא משה רבינו לפני פרעה להתרות בו על מכת ארבה, אמר לו פרעה (שמות שם): "הֲיֵה כֵן ה' עִמָּכֶם כְּאִשֶׁר אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וְאֵת טַפְכֶם לְאוֹר כִּי יֵרָע נֶגְדַּי פְּנֵיכֶם". וכתב שם רש"י בשם המדרש כי ראה פרעה באצטגנינות כוכב ושמך 'רעה' הוולך להזיק לישראל.

על דברים אלו מחשב החתם סופר חשבונו של עולם, כי צירוף שמות הוי"ה ודנ"י עולה צ"א (19), ואם נחברם עם תיבת 'פקד' שקבלה היתה בידם כי יאמר גואלן של ישראל בלשון 'פקוד', יעלה החשבון רע"ה (52). כמנין 'רעה'. כי יש בכח שמות אלו לבטל את כוחו של הכוכב 'רעה'. ועוד מחשב שם רבינו חשבון נוסף כדוגמת זה בענין 'אצבע אלקים', ולבסוף כותב כי פעמיים 'רעה' עולה בגימטריא 'נשר' (055). ועל זה אמר כאן הכתוב 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי'.

הנה מבואר בדברי קדשו, כי אין כוונת הכתוב רק להמשיך משל על נשר הנושא את גוזליו, אלא כוונה פנימית יש כאן לכח הנקרא 'נשר' הגובר על הרעה. ויש להבין מהו רמז הדבר בדמיון הנשר.

עד שברוב בכיו נפלה עליו תרדמה.

ובחלומו רואה הוא איש יהודי שלא הכירו, ואשר פניו מאירות כאור השמש. ניגש אליו האיש ואמר לו: "בחמן, שמך כשמי, מבטיחך אני כי לא יקחוך לצבא".

התעורר נחמן בבהלה מן החלום, ונדמה היה בעיניו כמי שחזה חזיון בהקיץ. לא ידע מיהו האיש שדיבר אליו, אולם ניכרים היו דברי אמת, ושלוות רוגע פשטה בנפשו.

בצעדים קלים עשה את דרכו לשוב אל כפר מגוריו, ומיד כשנכנס הביתה וראה את אביו ואמו יושבים ומתפללים קרא אליהם בשמחה: "הורי היקרים, ברוך ה' נושעתני. רבינו בכבודו ובעצמו התגלה אלי בחלום, והבטיח לי כי ישועתי קרובה לבוא".

מכך שידע הבן לתאר את דמות הצדיק לפרטי פרטים אף שלא ראה מעולם לא אותו ולא את דמות דיוקנו, הסיקו הוריו כי אכן חלום של אמת הוא, וציפו לישועת ה'.

ישועת ה' כהרף עין

הגיע היום המיועד, יום בו נצטווה הבן להתייצב לפני הרופא.

בתחילה כשיצא הבן לדרך לא הרגיש כל שינוי בעצמו, אולם באמצע הדרך הרגיש לפתע כי כל גופו מגרד. הביט על עצמו, וראה שנתכסה גופו בחטטים, כמין ספחת משונה. מיד הבין כי לקה בצרעת, ובקושי רב עצר עצמו מלגרד את גופו עד זוב דם.

אין לתאר את הבהלה שאחזה ברופא כאשר ראה את הבחור מרחוק. מיד ברח מן החדר, ובקול זעקה קרא אליו שלא יהיין לסור הנה, אלא יעמוד במקומו ולא יזוז, כדי שלא ידביק במחלתו אותו או את האחרים. וכך בעודו עומד שם, נזרק לעברו פתק השחרור המיוחד, וחיש מהרה נשלח בחזרה לדרכו הביתה.

כך הלך הבחור בלב שמה, מלבד דאגה אחת אשר שכנה בליבו, כיצד יחלף עתה בין בני אדם בעודו חולה במחלה מדבקת. אולם לאחר שעה קלה חלפה הצרעת כלא היתה, וסר מעליו הנגע.

כך זכה הבחור לישועה נפלאה שלא כדרך הטבע.

להבדיל בין הטמא לטהור

מעשה נפלא הוא זה, אך פרט אחד יש בו אשר צריך בירור. מפני מה באה הישועה דווקא באופן זה, שבחור קדוש העוסק בתורה בטהרה יהיה למצורע, ולו לשעה אחת.

ואכן, מצאנו כדוגמת זה במשה רבינו ע"ה, כי אחד המופתים שמסר הקדוש ברוך הוא בידו כאשר שלחו לגאול את ישראל, היה במה שהביא את ידו בחיקו והנה היד מצורעת כשלג, וגם שם יש להבין מדוע נעשה הדבר באופן זה.

ובפרט לפי מה שלמדנו כאן בפסוק, שיהיו ישראל סגולה מכל העמים, אם כן ראוי היה יותר שיפטרו הגויים את בחורי ישראל מעבודת הצבא מתוך הכרה במעלתם כסגולת מלכים, וכי כך היא המידה שילקה היהודי בצרעת כדי שלא יפול אל צבא השמד ולא יכשל באומות העולם. למה לא יכירו ויבינו את מעלת בני ישראל עוסקי התורה, ומפני מה לא יכבדו את מעמידי העולם. וכי כך ראוי להתנהג לאוצר חביב וסגולת מלכים.

חשבת הנוף - אור הנשמה

אך האמת תורה דרכה, כי אין הסגולה באה לידי ביטוי דווקא בכבוד הבא מבחוץ. כי עיקר מעלתה אינה מעלה חומרית וחיצונית, אלא מעלה פנימית ורוחנית. ולפעמים, דווקא כאשר כלפי חוץ אין המעלה ניכרת, אלא מביאה לידי ריחוק - תוכל הנשמה להינצל. הרי העיקר היא הנשמה, והגוף טפל הוא לה, ואותה יש להציל מן הפגעים הרוחניים.

הנשמה - היא סגולת המלכים, היא ולא הגוף. האוצר החביב אינו כאוצרו של מלך שיש בו אבנים טובות ומרגליות, אלא אוצר רוחני.

להפוך את הקללה לברכה

עוד נוכל ללמוד ממעשה זה יסוד גדול וחשוב. כי לפעמים, דווקא דבר הנראה כצרה גדולה וקללה נוראה - יוכל להביא על האדם את הברכה הנפלאה

ביותר. ומכאן נבין ונדע, כי כפי שלא כל הנוצץ - זהב הוא, כך גם לא כל הנראה רע - באמת הוא רע, כי בכל הקדוש ברוך הוא עושה שליוותו להטיב לאדם.

אם כן, מהות סגולתם של ישראל היא להפוך את הקללה לברכה, ועל ידי אותה צרעת נמבזה אשר הבריחה את הרופא, זכה בחוור לחיי תורה בטהרה ולשמירת הרוחניות, להיות דבוק בתורה לנצח נצחים.

קל בנשר

מכאן נוכל לשוב ולשום פעמינו על כנפי נשרים אל ענין הנשרים.

הנה, מעלה נוספת נמצאת בו בנשר, כפי שדרשו חז"ל **במכילתא (מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי, שמות יט ז):** "דבר אחר, מה נשר זה עולה ממטה למעלה בשעה קצרה, כך ישראל עולין ממטה למעלה בשעה קצרה". במעלה זו מבקשים אנו להתבונן.

הנה כאמור, הנשר הוא סמל הקלות והזריזות. ובדומה לו, ישנם גם בני אדם שזכו למתנת שמים של כשרונות מבורכים, והכל 'הולך' להם בקלות. ברגע אחד קולטים הם מה שלאחרים נדרש זמן מרובה כדי להבין.

אולם אליה וקוץ בה, כשם שהנשר עולה בקלות, כך קל הוא לרדת. ובדומה לנשר המגביה עוף ומתקרב לשמש הקופחת, כך גם בעלי הכשרונות עלולים להתקרב ליסוד האש המביא לידי גאווה, ועל ידי זה ליפול לים - הוא יסוד המים הממשיך תאוה, ובזה עלולים הם לאבד את כל קניניהם.

ואכן, יוכל אדם לראות סביבו כי רבים מבין המוכשרים אינם מצליחים בתורה לאורך ימים. והטעם, כי הורגלו מנעורותם להצליח בלא עמל ויגיעה, וכשאינן

גם התורה הקדושה, אין האדם יכול לקנותה עד שתהא מקנה קנינו הנתונה תחתיו, כי התורה רוחנית היא ונבדלת מן האדם, אלא יוכל רק לחבר עצמו אליה, ומשום כך צריכה היא שמירה יתירה שלא תצונן

מתאמצים - נופלים במהרה.

אם כן, יש לנו להבין מהו הסוד הטמון במאמר התורה 'על כנפי נשרים', ואיך יוכלו להינצל בזה מן הסכנה הכרוכה בטבע הנשר.

זריזות למען אחרים

על כך מגלה הרה"ק **הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זיע"א** גילוי פלאי, אשר עיקרו בפן הרוחני, אולם קודם לכן נדבר בפן המוסרי שבו.

הנה כאמור, כל אחד ואחד המרגיש בנפשו כי עלייתו קלה היא, יודע כי גם הירידה עלולה לבוא במהרה, ודבר זה נלמד מן הנשר.

אכן באמת זריזותו של הנשר אינה רק לטובת עצמו, אלא גם לשמירה על בניו מחיצי הציידיים, ומוסר הוא את נפשו למענם.

ומלבד זה, מובא בגמרא **במסכת בבא בתרא (דף טז)** דבר מופלא על זריזותו הפלאית של הנשר, הנועדה לקיום העולם, וז"ל: "יעלה זו אכזרית על בניה, בשעה שזכרית ללדת עולה לראש ההר כדי שיפול ממנה רימות, ואני מזמין לה נשר שמקבלו בכנפיו ומניחו לפניו, ואלמלי מקדים רגע אחד או מתאחר רגע אחד מיד מת".

הנה כאן נשלח הנשר בזריזותו המופלאה כשליח הצלה מן השמים.

זה אשר לא תאכלו

אך הנה מה מאוד יש להפליא, כי מאידך מצינו בו בנשר תכונה אחרת, אשר לכאורה אינה נדרשת לטובה. כי הנה בגמרא **(סו"א, אמרו, כ) כ**ל העופות יש להם סימני טהרה; בעופות הטהורים מצויים כולם, אך אפילו בעופות הטהורים יש להם לכל הפחות סימן טהרה אחד. כל זאת - מלבד הנשר, אשר אין בו שום סימן

טהרה כלל.

ודבר זה אומר דרשני, במה גרע הנשר משאר כל העופות עד שלא ניתן בו ולו סימן טהרה אחד ויחיד.

והתשובה לזה היא לפי האמור, כי אמנם נתייחד הנשר במעלת המהירות, אולם מהירות זו עלולה להיות בעוכריו, וכגובה עליותו - כך סכנתו גדולה בנפילתו.

פירות הנושרים

אכן, על כך מוסיף הרבי ר' אלימלך ומחדש (בספה"ק **נועם אלימלך** בפרשתנו), כי נשר הוא גם מלשון 'נשירה'. ולא רק מצד הירידה שבנשירה, אלא מלשון 'פירות הנושרים' - עולמות שהם נשורים מכל מגע חיצוניים ופגם חס וחלילה.

פתח לדברי רבו, פותח תלמידו הגדול בספה"ק **מאור ושמש** בפרשתנו ומבאר כך:

הנה, אמרו חז"ל **(בראשית רבה יז ה)** כי כמה 'נובלות' הן, היינו כי ישנם דברים קטנים הנושרים מן הדברים הגדולים מהן, וכענין פירות הנושרים מן האילן, או ה'יָשָׁר' ייש בסוכה (ראה **סוכה פרק א משנה ג**), עלים הנושרים מן הסיפור. וכך גם בדברים שבקדושה, יש בעליונים קדושות עליונות ונשבות מאד, אשר מהן משתלשל הדבר לעולמנו כפי ערכו. ועל כך אמרו שם, כי נובלות חכמה של מעלה היא התורה. היינו כי מן החכמה האלקית שהיא שורש החכמה למעלה, נוכל אנו להשיג את הפירות הנושרים לעולמנו - את התורה הקדושה.

נוראות על ים סוף

והנה, על הים באו ישראל לידי השגות גדולות מאוד, וכמו שאמרו חז"ל **(מכילתא דרבי שמעאל בשלח - מסכתא דשירה פרשה ג)** שראתה שפחה על הים מה שלא ראו גדולי הנביאים. עד שאפילו עוברים שבמעיי אימן אמרו 'זה א-לי ואנוהו', כדאיתא בגמרא **(ברכות נ)** ובמדרשים **(תנחומא בשלח א)**.

ובזוהר **הקדוש (ב"ב דף ט)** איתא על הפסוק **(שמות טו כב)** 'וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּם סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל מִדְבַּר שׁוּר' כי 'שור' הוא מלשון ראייה, שזכו וראו מראות אלקים נפלאים ובאו לידי השגה עצומה.

אם כן, נשיאת בני ישראל על כנפי נשרים, ענינה ליתן להם מה שנשר מן החכמה האלקית, כי מאותה ההתגלות העליונה הנפלאה נשרה להם התורה הקדושה כדי שיוכלו לחבר עצמם לעליונים.

כח ההתחדשות

ובספה"ק **עבודת ישראל (שמות, פרשת יתרו) להרה"ק המגיד הקדוש מקאז'ניץ זיע"א**, הביא בזה את דברי סניגורין של ישראל **הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א** (בספה"ק **קדושת לוי** בפרשתנו), כי הנשר נקרא כן על שם מעשהו, שהוא משיר את נוצותיו מזמן לזמן וחוזר ומתחדש בנוצות חדשות, ועל זה נאמר **(תהלים קג ה)** "תִּתְחַדֵּשׁ כַּנְּשֵׁר נְעוּרָיו", וכפירוש **רש"י** שם.

והענין בזה, כי מתנה טובה נתן הקדוש ברוך הוא לישראל בזה, שיוכלו להתחדש ולא יעמדו במדרגה אחת בכל זמן. ופעמים עומדים הם במדרגת הקטנות, על כן נתן להם ה' יתברך זמנים להתרומם בהם ולחדש נעוריהם.

הס קטיגור

ובזה מפרש בעבודת ישראל שם את משל הנשר השומר את גוזליו מן החץ, אשר כבר הקשינו למעלה מה ענין המשל לנמשל, שהרי בה' יתברך ודאי לא שייך כל ענין פגיעת חץ חלילה, לא במשל ולא בנמשל, ומי מבלעדי יורה חיצים או ירים את ידו שלא ברשות יצרינו.

אך הענין בזה, כי בכל עת שמגדיל ה' חסדו עימנו, עומד מנגד המקטרג לטעון שאין אנו ראויים לחסדו הגדול יתברך. ובפרט בעת יציאת מצרים וקריעת ים סוף אשר זכו ישראל לניסים ונפלאות עד אין מספר, עמד המשטין לטעון כי הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה, ולמה נושא ה' פנים לישראל (ראה **שמות רבה כז א**). וקטרוג זה יורה כחץ, כדברי הנביא **(ירמיה טז ט)** "חץ שחוט לשונם". איך הקדוש ברוך הוא מגדיל חסדו ומוציא משפטיו לאורה להסיר כל המקטרגות, ונושא אותנו על כנפי נשרים, באומרו 'מוטב יכנס החץ ב', כלומר כי הוא עצמו יתברך כביכול עומד ומסיר את

הקטרוג ואינו מניח לחץ לפגוע בנו, שלא תהא התלונה והתרעומת מזקת לישראל.

אל יתיאש

כעין הדברים האלה כתב בספרה"ק ישמח ישראל מאלכסנדר (פרשת יתרו), אחר שמביא תחילה את דברי העובדות של ישראל בשם הקדושת לוי, כי הנשר נקרא כן על שם שמשיר את נוצותיו וחוזר ומתחדש. ועל כך כתב, כי יש בזה רמז לבאים להתקרב לקדוש ברוך הוא, שלא יתיאשו כאשר נתרחקו מעליו, כי תמיד יוכלו להתחדש ולשוב אליו, כאותו הנשר המחדש את נוצותיו.

ענה ואחריות

מענה יובן מפני מה לא זכה הנשר לסימני טהרה. כי זהו גופא ענינו של הנשר, לרמוז על הנשירה, הנפילות והקשיים, אשר גם במצב בו אין לו לאדם כל סימן של טהרה, יכול לשוב ולחדש כנשר נעוריו.

ומלבד זה, טבע הנשר לעוף למרומים כדי שייכנס החץ בו ולא בבניו, ורמז יש כאן; כי הבנים משל הם לתוצאות המעשים, ומן המצוות שמקיים האדם נבראים מלאכי רחמים המלמדים עליו דברי סניגוריא, ואילו מן העבירות נבראים חלילה מלאכי חבלה המקטרגים עליו, וגם בעולם הזה הם מזיקים לו רח"ל, בבחינת (ימיה ב"ט) 'תִּסְרְךָ רֵעֶתְךָ'.

אולם, הנשר האומר 'מוטב יכנס החץ בי, אינו בא ותולה את הקלקולים בתולדותיו - אלו המלאכים הנבראים מכח מעשיו, אלא נוטל את האחריות על עצמו, ומשתדל לתקן בעצמו.

כאשר מתרומם הנשר במהירות עד לגבהי מרומים, מכיר הוא בכך שאין לו משל עצמו כלום, ואפילו סימן טהרה אחד אין בו, אלא הכל מאת ה' יתברך בחסדו הגדול, ומה לו כי יחזיק טובה לעצמו. מלך העופות הוא, אבל מלכותו אינה עצמית אלא ממה שניתן לו מאת ה'. משום כך חקוקה דמות הנשר באחד מארבעה פנים שבמרכבה העליונה, כדי להורות לישראל להתבונן בדרכיו וללמוד מהן. כי גם מיש שיש בכוחו לעלות לשמי רום בזריזות עצומה, מבקש שיכנס החץ בו ולא בבניו. טבע הנשר להציל חיים, ולא את בניו בלבד, אלא גם את ולדות יעלי הסלע.

אל תחטאו בילד

זהו רמז לעוסקים בחינוך ילדיו הטהורים של הקדוש ברוך הוא, כי יש להניח ללמוד מן הנשר אורחות חיים, לידע את אשר לפניכם.

אדם המלמד תלמידים, אל לו לנהוג בהם ביד קשה ובקפדנות, כי אם יעשה כן - יפסיד את כח הנשר.

לימדנו הקדוש ברוך הוא להידבק בדרכיו, וכשם שהוא יתברך כביכול מניח לחיצים להיכנס בו למען לא יפגעו בבניו אהוביו, כך צריך העוסק עם בנים ותלמידים ליטול את האחריות על עצמו. וכן כל איש בביתו עם אשתו וילדיו, חלילה לו מלהאשים בכל הנעשה בבית, אלא יבין וידע כי אם היה הוא מתקן את מה שנדרש מאיתו, היה יכול למנוע את כל מה שעובר עליו גם בלא השתדלות האחרים התלויים בו.

בזה נבין גם את דברי חז"ל על הסנונית, אשר היא אימת הנשר עם כל קטנותה. כי את גוזליו נושא הנשר על כנפיו, ואילו הסנונית נכנסת תחת כנפיו ומחבלת בתעופתו. וכן גם העוסק עם בניו ותלמידיו ומשתדל לרוממם, לא יוכל שאת את אותו הילד אשר מבקש להישאר למטה. ובכל כוחו ישתדל הנשר לרומם גם אותו ולהביאו אל דרך הישר, להיות נישא על כנפי נשרים ולעלות במסילה העולה בית א-ל.

בר לבב

דברים נפלאים בענין זה, כתב בספרה"ק אמרי אמת (סוכות ימים אחרונים, סוכות ת"צ, שמחת תורה בלילה).

דרשו חז"ל (דברים רבה י"ב): "ובר לבב" זה משה, אמר ר' יצחק, אפילו הדיוט אם אומר לחבירו כזה גנאי הוא לו, ומשה אמר (שמות לב י"א) 'למה ה' יחרה אפך בעמך' אלא לבו ברור עליו שאינו תובע צורך עצמו אלא לצורכן של ישראל".

יסוד גדול ונורא שמענו כאן, כי אין הקפידא

מתעוררת אלא כאשר מבקש אדם בעד עצמו, ומבקש להמעט בחרון האף. אולם משה רבינו לא היתה לו נגיעה עצמית כלל, וכל כוונתו היתה אך ורק לטובתן של ישראל, בניו של מקום. וזהו 'בר לבב', נקי וזך, כי משה רבינו - ליבן של ישראל היה, וכל רצונו לא היה אלא בטובתם, וכשאין כוונה עצמית יכולים להרים את בני ישראל, ומשה רבינו הרים את בני ישראל למקום גבוה ששם לא יכול להגיע שום פגם, ומתוך כך היה בכוחו לבקש בעבורם.

מי יקום במקום קדשו

ומביא שם האמרי אמת את דברי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זיע"א (נועם אלימלך פרשת נח ד"ה 'או יאמר ואל אמה'), כי הצדיק יכול להגביה את עצמו ואת המקושרים עימו למקום גבוה שלא יוכל להגיע שם החטא והפגם. ומפרש האמרי אמת כי בדומה לזה היה בשעת קריעת ים סוף, שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה (שמות יד טו) "מה תצַעַק אֵלַי", מאחר ובאותה שעה עמד המקטרג לטעון על ישראל מה נשתנו מן המצרים שעובדי עבודה זרה הם, ואי אפשר להושיעם, על כן רומם הקדוש ברוך הוא את ישראל ונישאם על כנפי נשרים, ועמד עמוד הענן מאחוריהם למען יכנס החץ בו ולא בהם, ומקום עליון זה גבוה הוא מבחינת הצעקה ואינו צריך לה.

ליבן של ישראל

אם כן הוסיף האמרי אמת על דברי הרבי ר' אלימלך במה שייסד כי סוד הנשר הוא סוד כוחו של מנהיג אמיתי

מתנה טובה נתן הקדוש ברוך הוא לישראל בזה, שיוכלו להתחדש ולא יעמדו במדרגה אחת בכל זמן. ופעמים עומדים הם במדרגת הקטנות, על כן נתן להם ה' יתברך זמנים להתרומם בהם ולחדש נעוריהם

לבני ישראל, כי גם אם יתעורר כעס מן השמים - מוטב שיפגע בו ולא בהם. ועל כן הגם שידע משה בעצמו עד כמה נורא הוא חטא העגל, שהרי הוא כמו ידיו שבר את הלוחות, מכל מקום יצאה מקירות ליבו הזעקה 'למה ה' יחרה אפך בעמך', כי לב טהור ונקי היה לו.

אלו שתי תכונותיו של הנשר, וכפי שלמדנו בדברי ה'מאור ושמש'. מחד גיסא, נשירת נובלות חכמה מן החכמה העליונה, מדרגות גבוהות ונישאות שזכו להן בני ישראל בקריעת ים סוף, אשר ממקום עליון זה נחצבה שירתם הנפלאה - שירה לדורות. ומאידך גיסא, מסירות עצומה לצרכי הבנים - אלו התלמידים, לקיחת האחריות בהם שום מחשבה של עצמיות.

ממוצא הדברים נלמד, כי ככל שיבטל המנהיג את עצמיותו יותר - כך יגדל כוחו לרומם כלפי מעלה את הנתונים תחתיו.

אימתי נתגלה סוד זה - ביציאת מצרים, שם כביכול ירד משה רבינו מלמעלה למטה כשאל למצרים לגאול את ישראל, וכן הוריד עמו את התורה - היא הפירות הנושרים מן החכמה העליונה. ועימו זכו כל ישראל למעלות עצומות ולהשגות נפלאות על ים סוף ולפני הר סיני.

וכפי שעברו אז כל ישראל בבחינת הכלל, כך עובר כל יהודי בימי חייו בבחינת הפרט, כאשר באים לנגדו נסיגות של גאווה ותאוה מלמעלה, או של כאב ויסורים מלמטה, והקדוש ברוך הוא קורא לו אליו לנשאו על כנפי הנשרים, להביאו אליו יתברך.

על זה אמרו חז"ל "כל יום יהיו בעיניך כחדשים", כי דברי התורה מתחדשים בכל יום ויום ולכל אחד ואדם.

הצלה מנאזה ותאוה

והנה בפרק שירה נאמר: "נִשְׂרָ מֶה הוּא אוֹמֵר, וְאָתָּה ה' אֱלֹקִים צַב-אוֹת אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל הִקְיֹצָה לְפָקֵד כָּל-הַגּוֹיִם אֶל-יַתְחֹן כָּל-בְּגֵדֵי אָנָּן סֵלָה (תהלים נטו)".

ולפי כל האמור יזירו הדברים כזוהר הרקיע. בדבריו מכיר הנשר בכך שאין לו שום סימן טהרה משל עצמו, כי אם היה לו, היה מתרומם עד לפסגה ומתנאה בהיותו מלך העופות. על כן לא ניתן לו משלו מאומה, וכל כוחו בהכרתו בכוחו של מקום.

על כן פונה הנשר אל ה' אלקים צב-אות שהוא מקור הכח, ומבקש מאיתו יתברך גלגול כבוד מלכותו, אשר בזה יתגלה לעיני כל כי אין כל כח מבלעדי ה', ויענישו אז בוגדי האון - אלו בעלי הגאווה והגאון, וכן בעלי התאוות. כי הנשר המגונן על גוזליו ומרומם אותם למעלה, מבקש לרומם את הנשמות מנפילה לגאווה ותאוה, ובה יתמו בוגדי האון.

עלה בידנו, כי סוד עלייתו וירידתו של הנשר קשור בקשר הדוק למעמד הר סיני, כי כל זה הוא הכנה גדולה לקבלת התורה, וכפי שהנשר מעדיף שיכנס החץ בו ולא בבניו, כך גם עוסקי התורה צריכים לנהוג כן ביחס לחוסים בהם.

המצוות המכשירות

עתה נציגה נא בזה מה שדרש רבינו האביר יעקב זיע"א בספרו 'פתוחי חותם' בפרשתנו, כי מפסוקים אלו העוסקים בנשרים ישנו רמז כמה מצוות המסייעות לו לאדם להכין עצמו לקבלת התורה, והן: ציצית, הנחת תפילין, שמירת שבת, ברית מילה, עסק התורה, נטילת לולב ומצות סוכה.

וכך היא דרשת הפסוק:

'ואשא אתכם על כנפי נשרים' - 'נשרים' בגימטריא 'ציצית' (600).

'ואביא אתכם אלי' - 'אתכם אלי' בגימטריא טוטפת (405), שהן התפילין.

'שמוע תשמעו בקולי' - ראשי תיבות 'שבת'.

'ושמרתם את ברית' - זו ברית מילה.

'והייתם לי סגולה' זהו עסק התורה, שמכוחו נעשים ישראל 'עם סגולה'.

זה רומז גם על לולב וסוכה, כמו שאומרים בפיוט לחג הסוכות: "סוכה ולולב לעם סגולה".

על כנפי בנדיהם

והנה, פתחנו את מאמרנו בדברי הספה"ק שפת אמת, וגם נסיים בדבריו (במדבר, שלח תרנ"ה).

בפרשת ציצית נאמר (במדבר טו לח) 'וְנִעְשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְגֵדֵיהֶם לְדֹרֹתָם', ופירש רש"י (שם פסוק מא) מיסודו של רבי משה הדרשן, כי 'על כנפי בגדיהם' - כנגד (שמות יט ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים'. ויש להבין את שייכות העניינים.

אלא, ביציאת מצרים נתעלו ישראל למקום גבוה מאוד שלא לפי מדרגתם באותה שעה, וזהו 'ואביא אתכם אלי'. ומאז הושרש בישראל כח זה, שיכולים הם ברגע אחד להתעלות את המקום הגבוה ביותר.

דבר זה נרמז במצות ציצית, שיש בה חוטי תכלת וחוטי לבן. לבן רומז לאהבה, חסד ה' החופף על האדם תמיד. ותכלת רומזת ליראה, פחד ומידת הדין. ומשום כך נתונים חוטי הציצית על כנפי הבגדים, רמז לכנפיים אשר על ידיהן ירומם האדם את עצמו.

מטעם זה, שקולה מצות ציצית כנגד כל המצוות (ראו נדרים כה), כי על ידה נזכה לחירות מכל עניני העולם הזה.

בן חורין - העוסק בתורה

ועתה כותב השפת אמת, כי על שם זה נקראת התורה 'ציפור דרו' - כפי שהבאנו בראשית הדברים - כי בכח התורה יהיה האדם בן חורין ויעוף כלפי מעלה, יצא ממאסר הגוף ויעזוב את כל עניני העולם המושכים אותו לרפוי מטה.

יהי רצון שאכן נזכה לזה, ונשתמש בכנפיים שנמסרו בידנו כדי לצאת מעבדות לחירות, חירות מן הגוף ומעניני העולם הזה, להיות דבקים בקדוש ברוך הוא. וזאת על ידי שנהיה דבוקים בתורה הקדושה, וחלילה חלילה לא נשכח את תלמודנו, אלא נהיה מחוברים לתורה יומם ולילה, כמו שנאמר (יהושע א ח) 'וְהָיִיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה'.